

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Ewelina Foryt

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Polska

ORCID: 0000-0002-6231-0958

ewelina.skrobas@umcs.pl

Status nadzorcy sądowego w postępowaniu restrukturyzacyjnym

ABSTRAKT

W postępowaniu restrukturyzacyjnym nadzór nad majątkiem dłużnika sprawuje nadzorca sądowy, który wykonuje obowiązki o istotnej doniosłości nie tylko dla postępowania układowego. Efekty jego działań mają wpływ na tryb i terminy zaspokojenia wierzycieli dłużnika, ale w określonych sytuacjach mogą w ogóle wpływać na możliwość choćby częściowego ich zaspokojenia. Wobec tego ważną kwestią jest określenie uprawnień i obowiązków nadzorcy sądowego, a tym samym jego charakteru i pozycji prawnej w postępowaniu układowym, a także zakresu jego odpowiedzialności za szkody, jakie może wyrządzić przy pełnieniu swojej funkcji. Przedmiotem niniejszego artykułu jest przedstawienie kluczowych kwestii wiążących się ze stanowiskiem prawnym nadzorcy sądowego oraz próba określenia roli, jaką przyznał mu ustawodawca w postępowaniu układowym.

Słowa kluczowe: postępowanie restrukturyzacyjne; nadzorca sądowy; dłużnik; postępowanie układowe

WPROWADZENIE

W świetle art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne¹ celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu spłaty zobowiązań i kontynuowania prowadzenia działalności gospodarczej w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Celem postępowania układowego jest więc restrukturyzacja zobowiązań dłużnika za zgodą odpowiedniej większości wierzycieli. Należy podkreślić, że w tym postępowaniu dłużnik co do zasady nie traci uprawnień władczych wobec własnego majątku.

Nadzór nad majątkiem dłużnika sprawuje nadzorca sądowy, który wykonuje obowiązki o istotnej doniosłości nie tylko dla postępowania układowego. Efekty jego działań mają wpływ na tryb i terminy zaspokojenia wierzycieli dłużnika, ale w określonych sytuacjach mogą w ogóle wpływać na możliwość choćby częściowego ich zaspokojenia. Wobec tego ważną kwestią jest określenie uprawnień i obowiązków nadzorcy sądowego, a tym samym jego charakteru i pozycji prawnej w postępowaniu

¹ T.j. Dz.U. 2022, poz. 2309, dalej: pr. rest.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

układowym. Przedmiotem niniejszego artykułu jest przedstawienie powyższych zagadnień oraz próba określenia roli, jaką przyznał nadzorcy sądowemu ustawodawca w postępowaniu układowym.

LEGITYMACJA BIERNA DO PEŁNIENIA FUNKCJI NADZORCY SĄDOWEGO

Legitymacja bierna do pełnienia funkcji nadzorcy sądowego przysługuje osobie fizycznej, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych i licencję doradcy restrukturyzacyjnego, jak również spółce handlowej, której wspólnicy ponoszący odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadający licencję doradcy restrukturyzacyjnego (art. 24 ust. 1 pr. rest.). W tym miejscu należy podkreślić, że ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego oraz niektórych innych ustaw² został wprowadzony obowiązek wyznaczania do pełnienia funkcji nadzorcy sądowego osób posiadających licencję doradcy restrukturyzacyjnego z tytułem kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego, jeśli w postępowaniu restrukturyzacyjnym jako strona występuje podmiot o szczególnym znaczeniu dla gospodarki, rynku pracy, obronności i bezpieczeństwa państwa. W myśl art. 38 ust. 1c pr. rest. obowiązek ten odnosi się m.in. do dużego przedsiębiorcy, a więc podmiotu, który jest przedsiębiorcą innym aniżeli mikro, mały lub średni przedsiębiorca w rozumieniu art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców³, jak również dotyczy spółek o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa, umieszczonych w wykazie określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym⁴.

W uzasadnieniu rządowego projektu wskazano, że takie rozwiązanie ma na celu ograniczenie przypadków niewłaściwego prowadzenia skomplikowanych postępowań restrukturyzacyjnych i upadłościowych przez osoby, które z powodu braku wystarczającego doświadczenia mogłyby doprowadzić do poważnych komplikacji, w tym odpowiedzialności Skarbu Państwa za niewłaściwy nadzór sądowy nad toczącym się postępowaniem⁵.

² T.j. Dz.U. 2019, poz. 912.

³ T.j. Dz.U. 2023, poz. 221.

⁴ T.j. Dz.U. 2023, poz. 973.

⁵ Zob. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, ustawy – Prawo upadłościowe oraz ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, Druk sejmowy nr 2089, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2089> (dostęp: 10.04.2023).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Powyższe zmiany należy ocenić pozytywnie, ponieważ kwalifikowany doradca restrukturyzacyjny, by mógł brać udział w skomplikowanym postępowaniu restrukturyzacyjnym, jest zobowiązany wykazać odpowiednie doświadczenie, co znacznie powinno ograniczyć liczbę postępowań prowadzonych nieefektywnie. Zgodnie z art. 16a ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego⁶ takim potwierdzeniem jego kwalifikacji jest przedłożenie dokumentów potwierdzających przeprowadzenie, w okresie 7 ostatnich lat, postępowań upadłościowych, restrukturyzacyjnych bądź zarządzanie majątkiem co najmniej średniej wielkości przedsiębiorstwa. Należy podkreślić, że liczba koniecznych do przeprowadzenia postępowań została zbudowana w sposób wariantowy, przy uwzględnieniu postępowań naprawczych i postępowań upadłościowych, z możliwością zawarcia układu. Niezbędne jest przy tym przeprowadzenie przynajmniej jednego postępowania zakończonego zawarciem układu, dlatego też nie wystarczy samo doświadczenie w postępowaniach upadłościowych o charakterze likwidacyjnym.

LEGITYMACJA CZYNNA DO POWOŁANIA NADZORCY SĄDOWEGO

Nadzorca sądowy powoływany jest w dwóch rodzajach postępowań restrukturyzacyjnych – w przyspieszonym postępowaniu układowym i postępowaniu układowym, natomiast nie jest powoływany w postępowaniu o zatwierdzeniu układu⁷ i w postępowaniu sanacyjnym⁸. Wstąpienie nadzorca do postępowania ma charakter obowiązkowy⁹.

Ustawodawca przewidział trzy sposoby ustanowienia nadzorca sądowego w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Pierwszy sposób to wskazanie nadzorca sądowego przez sąd restrukturyzacyjny w postanowieniu o otwarciu postępowania układowego (art. 38 ust. 1 pr. rest.). W takiej sytuacji merytoryczna decyzja o powołaniu konkretnej osoby do pełnienia funkcji nadzorca sądowego należy wyłącznie do sądu. Powołanie nadzorca sądowego postanowieniem sądu skutkuje tym, że z chwilą wydania postanowienia na nadzorcę sądowego zostaje nałożony obowiązek podjęcia przypisanych prawem czynności pod rygorem odpowiedzialności cywilnej. W dodatku czynność powołania nie powoduje powstania pomiędzy

⁶ T.j. Dz.U. 2022, poz. 1007.

⁷ Zob. art. 224 ust. 1 pr. rest., który stanowi, że od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawnomocnienia nadzorca układu wykonuje uprawnienia nadzorca sądowego.

⁸ R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 130.

⁹ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 2007.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

nadzorcą sądowym (podmiotem wyznaczonym na nadzorcę sądowego) a sądem albo dłużnikiem czy też wierzycielami stosunku cywilnoprawnego, którego przedmiotem byłoby świadczenie pracy lub usług¹⁰.

Drugim sposobem jest powołanie nadzorcy sądowego przez sąd na wniosek dłużnika, za zgodą wierzycieli mających łącznie więcej niż 30% ogólnej sumy wierzytelności, z wyjątkiem wierzycieli, o których mowa w art. 80 ust. 3 i art. 116 pr. rest. (art. 38 ust. 2 pr. rest.). Powyższy sposób stanowi realizację założenia, że w postępowaniu restrukturyzacyjnym zasadniczy wpływ na przebieg postępowania, w tym również na wybór osoby nadzorcy sądowego, powinni mieć wierzyciele i dłużnik. W wielu przypadkach sprawne i skuteczne przeprowadzenie postępowania wymaga, aby funkcję nadzorcy sądowego pełniła osoba posiadająca szczególne kompetencje i doświadczenie (np. w zakresie branży działalności gospodarczej, w której działa dłużnik). Nie bez znaczenia dla skutecznego prowadzenia postępowania jest także zaufanie dłużnika i wierzycieli do konkretnej osoby, która będzie pełniła funkcję nadzorcy sądowego¹¹. W tym wypadku sąd posiada jednak prawo do odmowy powołania osoby rekomendowanej przez dłużnika, jeżeli kandydat na nadzorcę sądowego nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków¹².

Poza wyżej wymienionymi sposobami istnieje możliwość powołania nadzorcy sądowego na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej w pełnym składzie, za którą głosowało co najmniej czterech członków, albo na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej zgodnie z wnioskiem dłużnika. Wówczas sąd zmienia nadzorcę sądowego i powołuje do pełnienia tej funkcji osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 pr. rest., wskazaną przez radę wierzycieli, chyba że byłoby to niezgodne z prawem, rażąco naruszałoby interes wierzycieli lub zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że wskazana osoba nie będzie należycie pełniła obowiązków. Na postanowienie sądu odmawiające powołania osoby wskazanej przez radę zażalenie przysługuje wyłącznie członkom rady wierzycieli oraz dłużnikowi (art. 133 ust. 2 pr. rest.). Warto podkreślić, że powyższe uprawnienie przysługujące wierzycielom jest wyrazem kontroli, jaką mają sprawować nad postępowaniem restrukturyzacyjnym, przy czym jest ono realizowane wyłącznie za pośrednictwem rady wierzycieli, która musi podjąć odpowiednią większość uchwałę w tym przedmiocie¹³.

¹⁰ P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013, s. 53.

¹¹ Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, Druk sejmowy nr 2824, <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2824> (dostęp: 10.04.2023).

¹² R. Adamus, *op. cit.*, s. 130.

¹³ P. Zimmermann, *op. cit.*, s. 1680.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

CHARAKTER PRAWNY POZYCJI NADZORCY SĄDOWEGO W POSTĘPOWANIU RESTRUKTURYZACYJNYM

Ustawodawca wyróżnił trzy grupy podmiotów występujących w postępowaniu restrukturyzacyjnym. W dziale drugim od art. 14 do art. 21 pr. rest. uregulowano pierwszą grupę podmiotów, do której zaliczono sąd i sędziego-komisarza oraz ewentualnie zastępcę sędziego-komisarza. Podmioty z pierwszej grupy są organami sądowymi postępowania restrukturyzacyjnego, choć nie zostały wprost w taki sposób nazwane. Następnie w dziale trzecim od art. 23 do art. 64 pr. rest. do drugiej grupy podmiotów zaliczono nadzorcę układu, nadzorcę sądowego oraz zarządcę, natomiast do trzeciej grupy zaliczono dłużnika i wierzycieli. Ustawodawca wyraźnie wyodrębnił ostatnią grupę podmiotów w dziale czwartym przez określenie ich mianem „uczestników postępowania”, nie zaliczając do niej podmiotów ani z pierwszej, ani z drugiej grupy. Nadzorca sądowy został więc przez ustawodawcę, bez bliższego dookreślenia, umiejscowiony pomiędzy organami sądowymi a uczestnikami postępowania (od art. 38 do art. 50 pr. rest.).

W doktrynie prawa do określenia statusu prawnego nadzorcy sądowego stosowano teorie odnoszące się do pozycji prawnej syndyka, które w większości zostały ukształtowane w prawniczej literaturze niemieckiej przełomu XIX i XX w. Wówczas powstały dwie podstawowe teorie: teoria przedstawicielstwa (zastępstwa bezpośredniego) oraz teoria piastowanego urzędu¹⁴.

Pierwsza z nich zakłada, że zastępca działa na rzecz i w imieniu zastępowanego. Tak rozumiane zastępstwo może mieć dwa źródła umocowania – może opierać się na ustawie (przedstawicielstwo ustawowe) albo na oświadczeniu woli reprezentowanego (pełnomocnictwo)¹⁵. Pozycja przedstawiciela ustawowego różni się od pełnomocnika tym, że reprezentowany zasadniczo nie ma żadnego wpływu na ustanowienie i wybór osoby przedstawiciela ustawowego, podczas gdy o wyborze i ustanowieniu pełnomocnika decyduje sam reprezentowany¹⁶. Należy zaznaczyć, że nadzorca sądowy nie jest pełnomocnikiem dłużnika. Pełnomocnictwo jako czynność prawna dochodzi do skutku w drodze oświadczenia woli zastępowanego. Z kolei ustanowienie nadzorcy sądowego następuje na podstawie czynności sądu. Nadzorcy sądowego nie można uznać także za przedstawiciela ustawowego dłużnika, gdyż przedstawiciel ustawy jest obowiązany do działania zgodnie z wolą

¹⁴ K. Korzan, *Stanowisko syndyka masy upadłości i jego kwalifikacje*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1993, nr 5, s. 16.

¹⁵ P. Feliga, *op. cit.*, s. 121.

¹⁶ S. Rudnicki, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, red. S. Dmowski, S. Rudnicki, Warszawa 2003, s. 368.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

zastępowanego, natomiast nadzorca sądowy – wykonując ustawowe obowiązki oraz sprawując nadzór – jest niezależny od dłużnika i może postępować wbrew jego woli, co z kolei pozostaje w sprzeczności z istotą reprezentacji¹⁷. Nadzorca sądowy nie jest również przedstawicielem ustawowym wierzycieli. U podstaw wykreowanej teorii zastępstwa wierzyciela mieści się twierdzenie, że skoro nadzorca sądowy ma dążyć do zabezpieczenia przede wszystkim interesów wierzycieli dłużnika, to można przyjąć, że tym samym reprezentuje ich interesy i prawa¹⁸. Należy jednak tę teorię odrzucić jako nieoddającą rzeczywistej roli i charakteru prawnego nadzorcy sądowego w postępowaniu, jego rolą jest bowiem działanie w interesie zarówno wierzycieli, jak i dłużnika¹⁹. W postępowaniu restrukturyzacyjnym mamy do czynienia przecież z dłużnikiem, który zaprzestał płacenia długów na skutek okoliczności obiektywnych i niezależnych od niego. Nie ma zatem żadnego uzasadnienia dla traktowania go inaczej niż na równi z wierzycielami. Jednocześnie nie daje to w żadnym razie podstaw do uznania, że rolą nadzorcy sądowego jest reprezentacja i zabezpieczenie interesów wierzycieli w postępowaniu restrukturyzacyjnym²⁰.

Według teorii piastowania urzędu zastępca podejmuje w postępowaniu czynności we własnym imieniu, lecz na rachunek zastępowanego (zastępstwo pośrednie). Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że nadzorca sądowy występuje w postępowaniu układowym w takiej roli, gdyż – jak wynika z wcześniejszych rozważań – nadzorca sądowy nie działa w postępowaniu sądowym, aby reprezentować interesy wierzycieli czy dłużnika.

Na akceptację zasługują poglądy doktryny, według których nadzorca sądowy jest organem postępowania restrukturyzacyjnego²¹. Należy uściślić, że nadzorca sądowy jest pozasądowym organem uczestniczącym w prowadzeniu właściwego postępowania układowego. Za kwalifikacją nadzorcy sądowego do organów postępowania restrukturyzacyjnego przemawia systematyka ustawy Prawo restrukturyzacyjne. Skoro nadzorca sądowy nie jest ani organem sądowym, ani uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego, to należy zaliczyć go do pozasądowych organów postępowania restrukturyzacyjnego obok nadzorcy układu i zarządcy²².

¹⁷ B. Jochemczyk, *Odpowiedzialność odszkodowawcza syndyka masy upadłości*, „Prawo Spółek” 2004, nr 10, s. 40; A. Hrycaj, *Syndyk masy upadłości*, Poznań 2006, s. 40.

¹⁸ Por. A. Szymański, *Stanowisko prawne zarządcy przymusowego*, „Polski Proces Cywilny” 1939, nr 7–8, s. 221 i n.

¹⁹ A. Jarocho, *Sytuacja prawna nadzorcy sądowego w postępowaniu układowym*, Poznań 2003, s. 122.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ P. Zimmermann, *op. cit.*, s. 1463.

²² Tak S. Cieślak, *Czynności komornika sądowego w postępowaniu upadłościowym*, „Problemy Egzekucji” 2002, nr 20, s. 6.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Nadzorca sądowy jest również podmiotem prywatnym pełniącym funkcje urzędowe. Prywatnoprawny charakter nadzorcy sądowego wynika ze statusu prawnego podmiotu wyznaczonego na nadzorcę sądowego, którym może być osoba fizyczna albo spółka prawa handlowego, natomiast urzędowego przymiotu funkcji nadzorcy sądowego nie należy utożsamiać z urzędem, lecz z kompetencjami nadzorcy sądowego noszącymi znamiona oficjalności²³.

W nauce prawa słusznie podkreśla się, że nadzorca sądowy – jako organ pełniący względem dłużnika w postępowaniu restrukturyzacyjnym funkcje urzędowe – realizuje interes tego postępowania, który niczym soczewka skupia słuszne interesy dłużnika oraz wierzycieli²⁴. Nadzorca sądowy nie ma żadnego własnego interesu prawnego w tym, aby postępowanie restrukturyzacyjne zakończyło się na korzyść dłużnika, pełni bowiem pełni funkcję pozasądowego organu postępowania restrukturyzacyjnego, z czym związane jest wykonywanie własnych, określonych ustawą kompetencji przede wszystkim nadzorczo-kontrolnych, służących realizacji celów tego postępowania. Cele te sprowadzają się w ostateczności do zabezpieczenia na czas postępowania układowego uzasadnionych interesów wierzycieli oraz samego dłużnika. Wyrażanie zgody nadzorcy sądowego na dokonywanie przez dłużnika określonych czynności przekraczających zakres zwykłych czynności obok czynności ocenno-sprawozdawczych stanowi formę zabezpieczenia uczestników postępowania układowego.

Powyższe uwagi pozwalają na wyróżnienie statusu prawnego nadzorcy sądowego (nadzorca sądowy jako pozasądowy organ postępowania restrukturyzacyjnego) oraz statusu prawnego podmiotu wyznaczonego na nadzorcę sądowego (nadzorca sądowy jako podmiot prywatny pełniący funkcje urzędowe na zasadzie oficjalności)²⁵. Można więc uznać, że w ujęciu teoretycznoprawnym nadzorcę sądowego cechuje dualizm jego stanowiska prawnego.

KOMPETENCJE KONTROLNE I NADZORCZE NADZORCY SĄDOWEGO

Zasadnicze działania, do których nadzorca sądowy jest powołany niejako z definicji, dotyczą nadzoru nad czynnościami dłużnika, które podejmuje wobec swojego majątku, w tym przedsiębiorstwa, który wchodzi w skład masy układowej (art. 38 ust. 1 pr. rest.). W ramach czynności nadzorczych jest on obowiązany osobiście sprawdzać

²³ Por. P. Feliga, *op. cit.*, s. 131.

²⁴ P. Filipiak, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 181.

²⁵ *Ibidem*, s. 399.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

stan majątku dłużnika oraz sposób zabezpieczenia majątku przed zniszczeniem czy zabraniem przez osoby postronne. W celu spełnienia tego obowiązku nadzorca sądowy ma prawo wkroczyć na nieruchomości dłużnika, przeglądać wszystkie księgi i dokumenty, a także żądać od dłużnika wszelkich wyjaśnień dotyczących jego majątku i stanu przedsiębiorstwa²⁶. W sytuacji stwierdzenia, że sposób sprawowania zarządu przez dłużnika nie daje gwarancji wykonania układu lub nieprawidłowości w zabezpieczeniu majątku, nadzorca sądowy powinien niezwłocznie zawiadomić sędziego-komisarza, gdyż sam nie dysponuje środkami przymusu²⁷.

W ramach sprawowanej kontroli nadzorca sądowy ma obowiązek weryfikować informacje przedstawione przez dłużnika, w szczególności w przypadku gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich prawdziwości, zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 41 pr. rest.²⁸. Na uzasadnione wątpliwości może wskazywać zarówno sama treść przedstawionych informacji, jak i rozbieżności w dokumentach przedstawionych przez dłużnika, braki w dokumentacji, ślady jej przerabiania, jak również wątpliwości i zastrzeżenia zgłaszane przez wierzycieli. Oczywiście nie oznacza to obowiązku weryfikowania przez nadzorcę sądowego każdej pojedynczej informacji przedstawionej przez dłużnika, gdyż w ramach czasowych postępowania byłoby to utrudnione. Chodzi o rzetelną analizę i niepomijanie konieczności wyjaśnienia okoliczności, które budzą wątpliwości²⁹.

Do czynności podejmowanych w ramach nadzoru należy także zaliczyć wyrażanie zgody na czynności dłużnika przekraczające zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem³⁰. W przyspieszonym postępowaniu układowym oraz w postępowaniu układowym zarząd co do zasady sprawuje dłużnik pod nadzorem nadzorca sądowego. Nadzór przejawia się przede wszystkim w tym, że po powołaniu nadzorca sądowego dłużnik może dokonywać jedynie czynności zwykłego zarządu, natomiast na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu wymagana jest zgoda nadzorca sądowego, chyba że ustawa przewiduje zezwolenie rady wierzycieli (art. 39 ust. 1 pr. rest.).

²⁶ S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1119.

²⁷ F. Zedler, [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A. Jakubecki, F. Zedler, Warszawa 2010, s. 433.

²⁸ W. Gewald, [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A.J. Witosz, A. Witosz, Warszawa 2016, s. 132.

²⁹ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1473.

³⁰ *Ibidem*, s. 1469.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

W związku z powyższym należy uznać, że nadzorca sądowy nie jest zarządcą majątku dłużnika. Jego stanowisko prawne charakteryzuje odmienna rola i zakres kompetencji niż np. syndyka ustanowionego w postępowaniu upadłościowym. Stąd można przyjąć, że stanowisko prawne nadzorcy sądowego determinuje rodzaj postępowania restryktoryzacyjnego, w którym zostaje ustanowiony³¹.

Określenie „czynności zwykłego zarządu” pojawia się w wielu aktach prawnych. Nauce prawa nie udało się stworzyć jednolitej definicji tego pojęcia. W doktrynie na ogół przyjmuje się, że przez czynności zwykłego zarządu należy rozumieć załatwianie bieżących spraw związanych z normalną eksploatacją rzeczy i utrzymanie jej w stanie niepogorszonym, w ramach aktualnego jej przeznaczenia³². Pozostałe czynności należy zaliczyć do kategorii czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu.

Niewątpliwie do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu należy zaliczyć udzielenie prokury³³, zrzeczenie się własności nieruchomości, zbycie lub obciążenie nieruchomości albo oddanie jej w dzierżawę, zbycie lub obciążenie nieruchomości lokalowych, zbycie własnościowego prawa do lokalu spółdzielczego, zbycie lub obciążenie przedsiębiorstwa, zbycie ruchomości stanowiących – jako środki produkcji – składniki aktywów trwałych³⁴.

W piśmiennictwie – jeszcze na tle poprzedniego stanu prawnego – wyrażono pogląd, że w przypadku wątpliwości co do charakteru czynności zarządu należy przyjąć, iż dana czynność przekracza zakres zwykłego zarządu³⁵. W opinii S. Gurguła w obszarze prawa upadłościowego pojęcie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu powinno być rozumiane bardziej restryktywnie niż w innych dziedzinach prawa z uwagi na potrzebę ochrony interesów wierzycieli³⁶. Pogląd ten pojawił się także w orzecznictwie sądowym, gdyż Sąd Najwyższy uznał, że w sytuacji, gdy zobowiązania dłużnika kilkakrotnie przewyższają jego majątek, zaciągnięcie w toku postępowania układowego pożyczek w znacznej wysokości w celu rozszerzenia prowadzonej działalności gospodarczej, tj. na nowe przedsięwzięcia inwestycyjne, jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu³⁷. W każdym razie oceny charakteru danej czynności należy dokonywać *ad casum*, z uwzględnieniem całokształtu okoliczności, a nie

³¹ P. Feliga, *op. cit.*, s. 399.

³² Zob. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2019, s. 251; F. Zedler, [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze...*, s. 171–172; D. Zienkiewicz, [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. D. Zienkiewicz, Warszawa 2006, s. 187.

³³ B. Kozłowska, *Udzielenie prokury*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1996, nr 5, s. 25.

³⁴ S. Gurguła, *op. cit.*, s. 1117.

³⁵ F. Zedler, [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze...*, s. 172.

³⁶ S. Gurguła, *op. cit.*, s. 1117.

³⁷ Postanowienie SN z dnia 21 grudnia 1998 r., III CKN 982/98, OSNIC 1999, nr 5, poz. 103.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

tylko natury (nazwy) czynności, gdyż ta sama czynność (faktyczna lub prawna) może być – w zależności od konkretnej okoliczności – uznana za czynność zwykłego zarządu bądź za czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu³⁸.

W doktrynie prawa przyjmuje się, że zgoda nadzorcy sądowego ma charakter zgody osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 Kodeksu cywilnego (k.c.)³⁹. Zgoda taka może być wyrażona zarówno przed dokonaniem czynności, jak i po dokonaniu czynności w terminie 30 dni od dnia jej dokonania. Jeśli nadzorca sądowy udzieli takiej zgody w terminie, to należy przyjąć fikcję, że oświadczenie nadzorcy sądowego ma moc wsteczną od daty czynności dłużnika. Ponadto jeżeli do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna, to zgoda nadzorcy sądowego powinna być złożona w tej samej formie. Należy również przyjąć, że dla odmowy wyrażenia zgody na dokonanie czynności prawnej w formie szczególnej (np. niewyrażenie zgody na zawarciu umowy sprzedaży nieruchomości)⁴⁰ wystarczająca jest zwykła forma pisemna⁴¹. Ten sam skutek ma bezskuteczny upływ terminu 30 dni od daty dokonania czynności⁴². Skutkiem braku zgody nadzorcy jest nieważność czynności prawnej. Oprócz nieważności czynności przekraczającej zwykły zarząd, podjętej bez wymaganej zgody, może pojawić się dodatkowa sankcja wobec dłużnika⁴³. Zgodnie z art. 239 ust. 1 pr. rest. sąd może z urzędu uchylić zarząd własny dłużnika i ustanowić zarządcę, jeżeli dłużnik, chociażby nieumyślnie, naruszył prawo w zakresie sprawowania zarządu, czego skutkiem było pokrzywdzenie wierzycieli lub możliwość takiego pokrzywdzenia w przyszłości.

Zgoda nadzorcy sądowego na dokonanie czynności przez dłużnika nie wyłącza konieczności dochowania obowiązku uzyskania zgody na dokonanie czynności według trybu wynikającego z aktu ustrojowego upadłego (np. umowy spółki z o.o.) albo z ustawy. Na przykład zgodnie z art. 15 § 1 Kodeksu spółek handlowych (k.s.h.) zawarciu przez spółkę kapitałową umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurentem, likwidatorem albo na rzecz którejkolwiek z tych osób wymaga zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Zgodnie z art. 17 § 1 k.s.h. dokonanie takiej czynności bez wymaganej uchwały powoduje jej nieważność. Stosowna zgoda może być wyrażona przed złożeniem oświadczenia przez spółkę albo

³⁸ S. Gurgul, *op. cit.*, s. 1117.

³⁹ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1467.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 1468.

⁴¹ Por. K. Mularski, Z. Radwański, [w:] *Prawo cywilne – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Z. Radwański, Warszawa 2019, s. 387–398.

⁴² P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1467–1468.

⁴³ W. Gewald, *op. cit.*, s. 139.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

po jego złożeniu, nie później jednak niż w terminie 2 miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę. Potwierdzenie wyrażone po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od chwili dokonania czynności prawnej (art. 17 § 2 k.s.h.). W konsekwencji jeżeli zarząd spółki kapitałowej w restrukturyzacji dokona czynności prawnej bez wymaganej uchwały organu stanowiącego spółki za zgodą nadzorca sądowego, wówczas czynność prawna będzie dotknięta nieważnością⁴⁴.

KOMPETENCJE OCENNO-SPRAWOZDAWCZE NADZORCY SĄDOWEGO

Nadzorowi sprawowanemu przez nadzorcę sądowego towarzyszą obowiązki i uprawnienia w sferze czynności ocenno-sprawozdawczych. Podstawowe obowiązki ocenno-sprawozdawcze nadzorca sądowego zostały wskazane w art. 40 pr. rest. Do tych obowiązków należy zawiadomienie wierzycieli o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego i sporządzenie planu restrukturyzacyjnego, którego minimalne wymogi formalne zostały wskazane w art. 10 pr. rest., oraz spisu wierzytelności. W doktrynie prawa przyjmuje się, że plan restrukturyzacyjny powinien być sporządzony w sposób, który zapewni wierzycielom, nadzorcę i sądowi możliwość dokonania analizy propozycji restrukturyzacji w kontekście ich wykonalności, stopnia ryzyka oraz stopnia zgodności z kondycją przedsiębiorstwa dłużnika⁴⁵.

Spis wierzytelności jest sporządzany w każdym postępowaniu restrukturyzacyjnym. Nadzorca sądowy przygotowuje spis wierzytelności według wymogów określonych w art. 76–86 pr. rest., w oparciu o wykaz wierzycieli przedłożony przez dłużnika wraz z wnioskiem o otwarcie postępowania układowego (art. 227 ust. 1 pkt 8 w zw. z art. 265 pr. rest.). Ma przy tym jednak obowiązek go zweryfikować z księgami dłużnika i dostępną dokumentacją, gdyż w wyniku tego sprawdzenia może dojść do wniosku, że powinny być w nim ujęte wierzytelności, których dłużnik nie uznał. W takim wypadku nadzorca sądowy powinien umieścić te wierzytelności w spisie wierzytelności⁴⁶. Dłużnikowi wówczas służyć będzie prawo wniesienia sprzeciwu przeciwko umieszczeniu wierzytelności w spisie.

Pewne powinności nadzorca sądowego są bezpośrednio związane z zawarciem układu z wierzycielami. Istotnym obowiązkiem nadzorca sądowego jest w tym zakresie ocena propozycji układowych. Obiektywna ocena propozycji układowych dokonywana jest przez nadzorcę sądowego w aspekcie legalności oraz możliwości ich

⁴⁴ R. Adamus, *op. cit.*, s. 137.

⁴⁵ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1391.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 1470.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

wykonania przy uwzględnieniu faktycznych możliwości finansowych dłużnika i założeń planu restrukturyzacyjnego. W przypadku, gdy ocena propozycji układowych wypadnie negatywnie, zakres obowiązków nadzorcy sądowego rozszerza się o doradztwo w zakresie zmiany propozycji w celu zapewnienia zgodności z prawem i możliwości ich wykonania⁴⁷.

Nadzorca sądowy zobowiązany jest także do podejmowania działań w celu złożenia przez wierzycieli możliwie największej liczby ważnych głosów. Brzmienie przepisu wskazuje, że odnosi się to do głosów składanych przez wierzycieli na piśmie. W takim przypadku rola nadzorcy sądowego sprowadza się do kontroli pisemnych zgłoszeń pod kątem formalnym, czy zawierają imię i nazwisko albo nazwę głosującego, oraz wskazania, czy głos oddany jest za uchwałą czy też przeciw i czy oddany jest zgodnie z zasadami reprezentacji w przypadku osób prawnych. Jednakże sformułowanie „podejmowanie działań” wskazuje, że ustawodawca wyznacza nadzorcy bardziej aktywną rolę związaną z pozyskaniem głosów wierzycieli⁴⁸.

Obowiązkiem nadzorcy sądowego jest również udział w zgromadzeniu wierzycieli, podczas którego przedstawia główne założenia planu restrukturyzacyjnego oraz składa opinię o możliwości wykonania układu. Opinia o możliwości wykonania układu powinna zawierać informacje o sytuacji majątkowej dłużnika i możliwości wykonania układu w zakresie, który jest potrzebny do podjęcia racjonalnej, ekonomicznie uzasadnionej decyzji o oddaniu głosu za przyjęciem albo odrzuceniem propozycji układowych. Uwzględniając to, że plan restrukturyzacyjny umieszczany jest w rejestrze, należy rozważyć, czy także opinia o możliwości wykonania układu nie powinna zostać w ten sposób udostępniona wierzycielom⁴⁹. Należy podkreślić, że wystąpienie, tezy i wnioski nadzorcy sądowego stanowią podstawę decyzji wierzycieli. Oczywiście jest, że wierzyciele dokonują równocześnie analizy we własnym zakresie, ale z uwagi na brak dostępu do szczegółowych informacji o sytuacji dłużnika to właśnie opinia nadzorcy sądowego może mieć decydujący wpływ na stanowisko uczestników zgromadzenia wierzycieli.

Kompetencje o charakterze sprawozdawczym wiążą się też ze składaniem sędziemu-komisarzowi sprawozdania z wykonywanych czynności, co do zasady za każdy miesiąc pełnienia funkcji⁵⁰. Minimalne elementy sprawozdania merytorycznego zostały

⁴⁷ W. Gewald, *op. cit.*, s. 132.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 132-133.

⁵⁰ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1449.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

wskazane w art. 31 ust. 2 pr. rest., przy czym pewne wymogi może ustalić także sędzia-komisarz⁵¹.

Sprawozdanie takie obejmuje co najmniej wskazanie, czy dłużnik reguluje zobowiązania powstałe po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego. Chodzi o informację o terminowym wykonywaniu zobowiązań. W postępowaniu układowym informacja ta jest istotna z punktu widzenia przesłanki umorzenia postępowania określonej w art. 326 ust. 2 pr. rest., a w przypadku postępowania przyspieszonego informacja ta ma znaczenie dla ustalenia, czy nie jest ono prowadzone z pokrzywdzeniem wierzycieli, co może stanowić przesłankę umorzenia postępowania z art. 325 ust. 1 pkt 1 pr. rest.⁵². Sprawozdanie nadzorcy sądowego powinno również zawierać przedstawione przez dłużnika wpływy i wydatki oraz wysokość środków pieniężnych zgromadzonych w kasie i na rachunkach bankowych na początku i na końcu okresu sprawozdawczego. Dane te w szczególności mogą obrazować zakres bieżącej działalności dłużnika, efekty działań restrukturyzacyjnych czy też zdarzenia wyjątkowe, które miały miejsce w okresie sprawozdawczym. Ponadto dostarczają danych o kondycji finansowej dłużnika⁵³. Elementem obligatoryjnym sprawozdania jest także informacja o czynnościach przekraczających zakres zwykłego zarządu, na które nadzorca sądowy wyraził zgodę. Przepis nie wymaga podania przesłanek, którymi kierował się nadzorca, wyrażając zgodę na dane czynności. W przypadku, gdy sędzia-komisarz poweźmie wątpliwości co do zasadności czy zgodności z prawem danej czynności, w ramach sprawowanego nadzoru wezwie nadzorcę sądowego do szczegółowego wykazania podstaw prawnych i motywów, którymi się kierował, wyrażając zgodę⁵⁴.

Należy podkreślić, że sprawozdanie nadzorcy sądowego jako osoby niezaangażowanej w spór pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem, a więc od nich niezależnej, jest istotnym źródłem informacji. Dzięki sprawozdaniom zarówno sąd, jak i uczestnicy postępowania uzyskują wiarygodne informacje o stanie majątku dłużnika.

ROLA NADZORCY SĄDOWEGO W POSTĘPOWANIACH SĄDOWYCH

Pozycję prawną nadzorcy sądowego w postępowaniach dotyczących masy układowej określa art. 277 pr. rest. Wynika z niego, że nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych, administracyjnych, sądowo-administracyjnych oraz przed

⁵¹ R. Adamus, *op. cit.*, s. 119.

⁵² A. Hrycaj, [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Warszawa 2017, s. 211.

⁵³ M. Mozdzeń, [w:] *Prawo restrukturyzacyjne...*, s. 103.

⁵⁴ *Ibidem*.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

sądami polubownymi, dotyczących masy układowej. W sprawach cywilnych nadzorca sądowy ma uprawnienia interwenienta ubocznego albo uczestnika postępowania, do którego przepisy o współuczestnictwie jednolitym stosuje się odpowiednio (art. 277 ust. 2 pr. rest.), natomiast w postępowaniach administracyjnych, sądowo-administracyjnych oraz przed sądami polubownymi nadzorca sądowy ma prawa strony (art. 277 ust. 3 pr. rest.).

Należy zauważyć, że przepisy prawa restrukturyzacyjnego nie precyzują, czy wstępując w sprawie cywilnej do postępowania z udziałem dłużnika na prawach interwenienta ubocznego, nadzorca sądowy korzysta z nich na zasadzie interwencji samoistnej czy interwencji zwykłej (niesamoistnej). Rozróżnienie tych dwóch instytucji jest na tyle istotne, że ma wpływ na określenie skuteczności i zakresu oddziaływania czynności podejmowanych przez nadzorcę.

Przepis art. 277 pr. rest. nie nadaje nadzorcy sądowemu statusu prawnego interwenienta ubocznego w rozumieniu art. 76 Kodeksu postępowania cywilnego⁵⁵. Założeniem ustawowym instytucji interwencji ubocznej⁵⁶ jest umożliwienie osobie trzeciej czynnego udziału w procesie toczącym się między dwiema stronami w celu ochrony jej interesu, jaki ma ona w mającym zapaść rozstrzygnięciu sprawy cywilnej. Interwenient uboczny staje się pomocnikiem tej strony, w stosunku do której – zgodnie z jego interesem – powinno zapaść korzystne rozstrzygnięcie. Działanie interwenienta ubocznego w procesie może zatem przynosić korzyści nie tylko jemu samemu, lecz także stronie, do której przystąpił⁵⁷. Nadzorca sądowy natomiast nie ma żadnego własnego interesu prawnego w tym, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na korzyść dłużnika, co w świetle art. 76 k.p.c. jest właściwym celem interwencji ubocznej.

Na powyższym tle pojawia się problem charakteru, w jakim należy przesłuchać nadzorcę sądowego. Jednoznaczny pogląd w tej kwestii wyraził M. Allerhand, wskazując, że choć nadzorca nie jest interwenientem ani stroną, należy go przesłuchać jako stronę, natomiast jeśli nadzorca sądowy nie bierze udziału w postępowaniu, należy go przesłuchać jako świadka⁵⁸. Podobne stanowisko zajął J. Jodłowski, wskazując, że nadzorca sądowy korzysta z uprawnień strony w procesie, a zatem może być przesłuchiwany w charakterze strony⁵⁹. Wydaje się zasadne stanowisko wyrażone przez M. Allerhanda, gdyż zgodnie z art. 259 pkt 4 k.p.c. świadkami nie mogą być współuczestnicy

⁵⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1805), dalej: k.p.c.

⁵⁶ Zob. art. 76–83 k.p.c.

⁵⁷ K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 186.

⁵⁸ M. Allerhand, *Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Bielsko-Biała 1995, s. 63.

⁵⁹ J. Jodłowski, *Czy pod rządem prawa o postępowaniu układowym nadzorca sądowy może być przesłuchany jako strona w sprawie osoby znajdującej się pod nadzorem?*, „Polski Proces Cywilny” 1935, nr 20, s. 636.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

jednolici, dlatego też nadzorca sądowy nie może być świadkiem i powinien być przesłuchany w ramach dowodu z przesłuchania stron.

Powyższe wątpliwości nie oznaczają, że status prawny nadzorcy sądowego jest nie-dookreślony. Nadzorca sądowy z mocy art. 277 ust. 2 pr. rest. jest podmiotem postępowania cywilnego, który w postępowaniu układowym toczącym się z udziałem dłużnika zajmuje pozycję prawną zbliżoną do pozycji prawnej interwenienta ubocznego samoistnego. Pogląd taki wyraził A. Jakubecki na gruncie art. 138 Prawa upadłościowego i naprawczego, wskazując, że nadzorca sądowy wyznaczony w postępowaniu układowym ma w postępowaniu cywilnym procesowym status interwenienta ubocznego samoistnego, o którym mowa w art. 81 k.p.c.⁶⁰. Należy uznać, że jest on przede wszystkim pomocnikiem procesowym dłużnika⁶¹, mającym jednak zarazem obowiązek strzeżenia w procesie, a także w każdym innym postępowaniu z udziałem dłużnika jako strony, interesu ogółu wierzycieli będących uczestnikami postępowania układowego⁶².

Takie ujęcie jest aktualne również na gruncie art. 277 ust. 1 pr. rest. W szczególności aktualne pozostają rozważania, że nadzorca sądowy nie ma żadnego własnego interesu prawnego w tym, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na korzyść dłużnika. Słuszny więc jest pogląd, że przyznanie nadzorcy sądowemu uprawnień interwenienta ubocznego oznacza tylko tyle, że jego status procesowy jest określony przez przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o interwencji ubocznej samoistnej⁶³. Podstawą wstąpienia nadzorcy sądowego do postępowania nie jest – jak w przypadku interwenienta ubocznego – ochrona jego własnego interesu⁶⁴.

Kolejna wątpliwość dotyczy sposobu rozumienia sformułowania zawartego w art. 277 ust. 1 pr. rest. „wstępuje z mocy prawa”. W piśmiennictwie to wyrażenie uznawane jest za „uprawnienie”⁶⁵ albo „obowiązek”⁶⁶. Wydaje się, że oba poglądy nie są trafne. Wstąpienie nadzorcy sądowego do postępowań dotyczących masy układowej z mocy prawa nie może być uznane ani za uprawnienie, ani za obowiązek. Uprawnienia do

⁶⁰ A. Jakubecki, [w:] *Prawo upadłościowe...*, s. 314.

⁶¹ J. Klimkowicz, *Interwencja uboczna według kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1972, s. 11.

⁶² S. Gurgul, *op. cit.*, s. 1224.

⁶³ Podobny pogląd wyrazili również M. Allerhand (*Prawo układowe. Komentarz*, Warszawa 1991, s. 65) oraz F. Zedler (*Prawo upadłościowe i układowe*, Toruń 1999, s. 337). Poglądy te zachowały aktualność mimo zmiany stanu prawnego.

⁶⁴ A. Hrycaj, [w:] *Prawo restrukturyzacyjne...*, s. 904.

⁶⁵ D. Zienkiewicz, *op. cit.*, s. 331. Opowiadając się za pierwszym poglądem, autorka przyjęła, że takie podejście jest uzasadnione treścią art. 65 Prawa upadłościowego i naprawczego, który nadawał nadzorcy sądowemu prawo do wystąpienia z tego postępowania.

⁶⁶ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 2007. Według tego autora wstąpienie z mocy prawa jest obowiązkiem. Jego zdaniem taką tezę uzasadnia znaczenie słowa „wstępuje”.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

wstąpienia do procesu nie należy analizować w kontekście uprawnienia do wystąpienia z procesu. Pierwsza sytuacja następuje bowiem z mocy czynności sądu, a zatem niezależnie od woli nadzorca sądowego, druga zaś na podstawie oświadczenia nadzorca sądowego w postaci wystąpienia z procesu⁶⁷. Z tych samych przyczyn nie można twierdzić, że wstąpienie do procesu jest obowiązkiem nadzorca sądowego⁶⁸. Ustawodawca kategorycznie bowiem przyjął, że wstąpienie do procesu nie ma charakteru uznaniowego⁶⁹.

Na tle powyższego sformułowania pojawiła się również wątpliwość co do tego, czy nadzorca sądowy ma obowiązek złożyć oświadczenie o wstąpieniu do sprawy. Według S. Gurgula sformułowanie „wstępuje z mocy prawa” oznacza, że nadzorca sądowy nie musi składać oświadczenia o wstąpieniu do udziału w sprawie; co więcej, także sąd nie musi wydawać w tym zakresie żadnych postanowień. Do wstąpienia dochodzi automatycznie przez podjęcie pierwszej czynności wymaganej zgodnie ze stanem sprawy lub przez stawienie się na rozprawę⁷⁰. Z kolei zdaniem P. Zimmermana konieczne jest nie tylko złożenie przez nadzorcę sądowego odpowiedniego oświadczenia o wstąpieniu, lecz również dla porządku procesowego należy uznać za pożądane wydanie postanowienia o dopuszczeniu nadzorca do udziału w charakterze interwenienta⁷¹. Nadzorca sądowy takie oświadczenie o wstąpieniu do udziału w sprawie złoży, albowiem wstąpienie do postępowania jest jego obowiązkiem. P. Zimmerman nie rozstrzyga jednak, co się stanie, jeśli nadzorca nie złoży pisemnego oświadczenia. Pojawia się wówczas pytanie, czy sąd może zastosować w stosunku do nadzorca sądowego środki przymusu czy też jedyną czynnością, którą może podjąć w stosunku do takiego nadzorca, jest zawiadomienie sędziego-komisarza o niewykonaniu przez nadzorcę sądowego obowiązków.

Jedynym argumentem za przyjęciem obowiązku złożenia przez nadzorcę sądowego pisemnego oświadczenia o wstąpieniu do udziału w charakterze interwenienta ubocznego może być przewidziany w art. 77 k.p.c. obowiązek zgłoszenia interwencji ubocznej w piśmie procesowym. Trudno się natomiast zgodzić z twierdzeniem, że potrzeba poinformowania pozostałych uczestników o wstąpieniu do procesu interwenienta ubocznego uzasadnia wydanie postanowienia o dopuszczeniu nadzorca sądowego do udziału w charakterze interwenienta ubocznego, ponieważ przepisy Kodeksu

⁶⁷ P. Feliga, *op. cit.*, s. 403.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ S. Gurgul, *op. cit.*, s. 1225.

⁷¹ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1567.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

postępowania cywilnego nie przewidują konieczności wydania postanowienia w przypadku dopuszczenia interwenienta ubocznego do udziału w sprawie. Wystarczające jest natomiast dopuszczenie interwenienta do czynności w sprawie⁷².

Podjmując próbę doprecyzowania charakteru prawnego wstąpienia nadzorcy sądowego do procesu z mocy samego prawa, należy podkreślić, że czym innym jest wstąpienie nadzorcy sądowego do procesu *de iure*, a czym innym jest wstąpienie do procesu *de facto*⁷³. Wstąpienie do procesu *de iure* oznacza, że nadzorca sądowy staje się podmiotem postępowania cywilnego dotyczącego masy układowej z chwilą wydania postanowienia o otwarciu postępowania układowego i pozostaje nim do chwili prawomocnego zakończenia tego postępowania albo do momentu złożenia wniosku przez nadzorcę sądowego o zmianę osoby pełniącej tę funkcję (art. 28 ust. 1 pkt 1 pr. rest.)⁷⁴.

Wstąpienie do procesu *de facto* stanowi realny udział nadzorcy sądowego w procesie i następuje z chwilą rzeczywistego wzięcia przez nadzorcę sądowego w nim udziału oraz trwa do momentu, w którym nadzorca sądowy przestanie być podmiotem postępowania cywilnego⁷⁵. Wstąpienie nadzorcy sądowego do procesu z mocy samego prawa jest zdarzeniem procesowym polegającym na tym, że z dniem wydania postanowienia o otwarciu postępowania układowego, w którym zarząd nad majątkiem nadal pozostaje w rękach dłużnika, nadzorca sądowy staje się podmiotem postępowania cywilnego dotyczącego masy układowej, niezależnie od swojej woli, zajmując w tym postępowaniu po stronie dłużnika pozycję prawną zbliżoną do pozycji interwenienta ubocznego samoistnego⁷⁶.

Nadzór sprawowany przez nadzorcę sądowego znajduje wyraz w prawie do wyrażania zgody na uznanie, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika w postępowaniach sądowych, administracyjnych, sądowno-administracyjnych oraz przed sądami polubownymi, dotyczących masy układowej.

Z art. 277 ust. 4 pr. rest. wynika, że dokonanie w postępowaniu takich czynności jak uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorcy sądowego nie wywiera skutków prawnych. Chodzi tu zarówno o skutki materialnoprawne, jak i o skutki procesowe⁷⁷. W przypadku dokonania przez dłużnika czynności procesowej bez zgody

⁷² Tak A. Malmuk-Cieplak, [w:] *Prawo restrukturyzacyjne...*, s. 705.

⁷³ P. Feliga, *op. cit.*, s. 405.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 403.

⁷⁵ *Ibidem*, s. 405.

⁷⁶ *Ibidem*, s. 403.

⁷⁷ A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 315.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

nadzorcy sądowego w postaci uznania lub zrzeczenia się roszczenia albo przyznania okoliczności istotnych dla sprawy sąd nie podejmuje żadnej czynności⁷⁸. Sąd powinien dalej prowadzić postępowanie tak, jakby oświadczenie nie zostało złożone⁷⁹, jednakże w uzasadnieniu orzeczenia powinien wyjaśnić, dlaczego podjęta przez dłużnika czynność procesowa nie wywiera skutków prawnych (art. 328 § 1 k.p.c.). Nieco inaczej przedstawia się sytuacja, w której dłużnik zamierza zawrzeć ugodę sądową bez zgody nadzorcy sądowego. W takich okolicznościach sąd powinien wydać postanowienie o uznaniu ugody za niedopuszczalną, które jest zaskarżalnym zażaleniem⁸⁰.

Należy przy tym podkreślić, że realizując uprawnienia interwenienta, nadzorca sądowy pozostaje w dalszym ciągu nadzorcą sądowym, którego zadaniem jest m.in. wyrażanie zgody na dokonywanie przez dłużnika aktów dyspozytywnych. Jednocześnie nadzorca sądowy nie może samodzielnie dokonać tych czynności, gdyż nie jest stroną procesu⁸¹. Nie może więc nawet za akceptacją stron i sądu wejść w miejsce strony⁸².

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NADZORCY SĄDOWEGO

Innym elementem pozwalającym ustalić status i charakter prawny podmiotu wykonującego określone funkcje lub sprawującego stanowisko jest kwestia jego odpowiedzialności prawnej. W myśl art. 25 ust. 1 pr. rest. nadzorca odpowiada za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków. W literaturze przedmiotu przeważa stanowisko, że podstawą prawną odpowiedzialności nadzorcy sądowego są przepisy art. 415 i n. k.c. o czynach niedozwolonych⁸³.

Znajduje to swoje uzasadnienie w fakcie, że jest to odpowiedzialność za nienależyte wykonywanie obowiązków o charakterze ustawowym. Na uzasadnienie tego stanowiska przytacza się też argument, że nadzorca sądowy nie pozostaje w jakimkolwiek stosunku umownym ani z dłużnikiem, ani z wierzycielem, wobec czego nie wchodzi tu w grę reżim odpowiedzialności kontraktowej (art. 471 k.c.). W swoich działaniach nadzorca sądowy jest niezależny zarówno od dłużnika, jak i od wierzycieli, a przy wykonywaniu swej funkcji podlega wyłącznie nadzorowi sędziego-komisarza. Wynika z tego, że podstawą odpowiedzialności jest tutaj zasada winy, ta zaś stanowi naganną decyzję sprawcy szkody, odnoszącą się do podjętego przez niego bezprawnego

⁷⁸ P. Feliga, *op. cit.*, s. 405.

⁷⁹ P. Nazarewicz, *Stanowisko nadzorcy sądowego w procesowym postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1997, nr 5, s. 16.

⁸⁰ Uchwała SN z dnia 18 czerwca 1985 r., III CZP 28/85, OSNC 1986, nr 4, poz. 48.

⁸¹ P. Nazarewicz, *op. cit.*, s. 17.

⁸² A. Jarocho, *op. cit.*, s. 96.

⁸³ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1436.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

działania lub zaniechania⁸⁴. Odpowiedzialność za nienależyte wykonywanie obowiązków obejmuje zarówno winę umyślną, jak i winę nieumyślną, czyli lekkomyślność i niedbalstwo.

W związku z tym, że kwestia odpowiedzialności nadzorcy sądowego i zarządcy została uregulowana w prawie restrukturyzacyjnym analogicznie jak odpowiedzialność syndyka w prawie upadłościowym, warto odwołać się do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego na podstawie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, który stwierdził, że odpowiedzialność syndyka masy upadłości oparta na art. 160 ust. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego jest odpowiedzialnością za czyn niedozwolony. Przepis ten uzależniał ponoszenie odpowiedzialności przez syndyka masy upadłości tylko od faktu wyrządzenia szkody, jeżeli była ona następstwem nienależytego wykonania obowiązków przez syndyka (jest to odpowiedzialność oparta na zasadzie winy)⁸⁵.

Przepisy ustawy Prawo restrukturyzacyjne (podobnie jak przepisy ustawy Prawo upadłościowe) nie stanowią, wobec kogo nadzorca jest odpowiedzialny za wyrządzoną szkodę. Należy jednak uznać, że odpowiada on względem masy układowej, w której imieniu z roszczeniem odszkodowawczym może wystąpić dłużnik albo następny zarządca. Z roszczeniami takimi może również wystąpić syndyk masy upadłości w przypadku ogłoszenia upadłości dłużnika. Stosownie do okoliczności odpowiedzialność ta może powstać także w stosunku do samego dłużnika, jego wierzycieli oraz wierzycieli masy sanacyjnej. Poszczególne wierzyciel może jednak żądać wynagrodzenia tylko takiej szkody, jaką wyrządzono wyłącznie jemu. Zarządca (następca zarządzającego szkodę) ma najszersze uprawnienia, gdyż może pozwać o straty w odniesieniu do całego majątku masy. Z roszczeniami takimi będzie mógł również wystąpić syndyk masy upadłości w przypadku ogłoszenia upadłości dłużnika⁸⁶.

Nadzorca sądowy nie ponosi odpowiedzialności za prawdziwość informacji dostarczonych mu przez dłużnika, pouczonego o odpowiedzialności karnej za dostarczanie nieprawdziwych informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz za zatajanie informacji mających istotne znaczenie dla przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Nie zwalnia to jednak nadzorcy sądowego z obowiązku rzetelnego weryfikowania przedstawionych informacji, w szczególności w przypadku gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich prawdziwości (art. 41 pr. rest.). Przepis ten nakłada na nadzorcę sądowego obowiązek krytycznego badania przedstawianych przez dłużnika informacji. Należy zwrócić uwagę na brak symetrii

⁸⁴ Z. Radwański, *Prawo zobowiązań*, Warszawa 1986, s. 151.

⁸⁵ Wyrok SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 222/10, LEX nr 964472.

⁸⁶ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1436.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

obowiązku dłużnika i obowiązku nadzorcy sądowego. Dłużnik zobowiązany jest udzielać informacji prawdziwych i pełnych. Obowiązek ten nie może być spełniony „częściowo” – informacje przedstawiane przez dłużnika albo są prawdziwe i pełne, albo tych przymiotów nie mają, co oznacza, że dłużnik obowiązku nie dopełnił. W pewien sposób obowiązek ten przypomina zobowiązanie do osiągnięcia skutku. Obowiązkiem nadzorcy sądowego jest zaś rzetelność ich weryfikacji, co należy wiązać z odpowiednią starannością działania nadzorcy sądowego. Model dochowania staranności nadzorcy sądowego stanowi w tym przypadku art. 355 § 1 i 2 k.c. oraz przepis art. 41 pr. rest. wskazujący na istnienie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości informacji⁸⁷.

Warto zwrócić uwagę na ostatnie zdanie art. 41 pr. rest., które stanowi, że rzetelna weryfikacja informacji przez nadzorcę sądowego winna nastąpić w każdym przypadku, a nie tylko w sytuacji wystąpienia uzasadnionych wątpliwości. Z powyższego należy wywodzić wyższy stopień staranności nadzorcy sądowego. Ustawa wskazuje, że wątpliwości nadzorcy sądowego mają dotyczyć w szczególności prawdziwości informacji, natomiast wydaje się milczeć o drugim wymaganym kryterium informacji udzielanych przez dłużnika, tj. o ich pełności. Powyższe można ocenić jako niedopatrzenie ustawodawcy lub wyraz pragmatycznego spojrzenia na informacje gospodarcze, ograniczone możliwości poznawcze względem sytuacji gospodarczej dłużnika. Nie powinno budzić wątpliwości, że analiza i rzetelna weryfikacja informacji przez nadzorcę sądowego obejmuje również kwestię kompletności informacji, co może być trudne do ustalenia⁸⁸.

PODSUMOWANIE

Nadzorca sądowy jest pozasądowym organem sądowego przyspieszonego postępowania układowego i postępowania układowego, którego uprawnienia przede wszystkim mieszczą się w dwóch sferach: podejmowania czynności ocenno-sprawozdawczych oraz sprawowania nadzoru i kontroli nad czynnościami dłużnika. Dłużnik co do zasady nie traci uprawnień władczych wobec własnego majątku, dlatego nie można uznać, że nadzorca sądowy jest zarządcą majątku dłużnika.

Podstawowym zadaniem nadzorcy sądowego jest sprawowanie ciągłej pieczy nad sprawami i majątkiem dłużnika oraz uzasadnionymi interesami wierzycieli. W ramach czynności nadzorczych jest on obowiązany osobiście sprawdzać stan majątku dłużnika oraz sposób zabezpieczenia majątku przed zniszczeniem czy zabránieniem

⁸⁷ W. Gewald, *op. cit.*, s. 134.

⁸⁸ *Ibidem*.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

przez osoby postronne. W celu spełnienia tego obowiązku nadzorca sądowy ma prawo wkroczyć na nieruchomości dłużnika, przeglądać wszystkie księgi i dokumenty, a także żądać od dłużnika wszelkich wyjaśnień dotyczących jego majątku i stanu przedsiębiorstwa⁸⁹. Do czynności podejmowanych w ramach nadzoru należy zaliczyć wyrażanie zgody na czynności dłużnika przekraczające zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem⁹⁰, a także obowiązek weryfikacji informacji przedstawianych przez dłużnika, w szczególności w przypadku gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich prawdziwości⁹¹.

W postępowaniu cywilnym nadzorca sądowy posiada status interwenienta ubocznego samoistnego, o którym mowa w art. 81 k.p.c., ale nie jest interwenientem. Przyznanie nadzorcy sądowemu uprawnień interwenienta ubocznego oznacza tylko tyle, że jego status procesowy jest określony przez przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o interwencji ubocznej samoistnej⁹². Podstawą wstąpienia nadzorcy sądowego do postępowania nie jest – jak w przypadku interwenienta ubocznego – ochrona jego własnego interesu, lecz pełnienie funkcji organu postępowania⁹³. Należy uznać, że jest on przede wszystkim pomocnikiem procesowym dłużnika⁹⁴, mającym jednak również obowiązek strzeżenia w procesie oraz w każdym innym postępowaniu z udziałem dłużnika jako strony interesu ogółu wierzycieli będących uczestnikami postępowania układowego⁹⁵.

Nadzorca sądowy ponosi odpowiedzialność za wyrządzenie szkody będące następstwem nienależytego wykonywania przez niego obowiązków. Podstawą jego odpowiedzialności jest zasada winy. Niezależnie od powyższego można zauważyć, że stworzenie osobnego zawodu prawniczego nadzorcy sądowego mogłoby przyczynić się do podniesienia poziomu jakości wykonywania obowiązków przez nadzorców. Wydaje się, że efektywnym sposobem kontroli nad nadzorcami sądowymi – poza kontrolą sądową – jest powierzenie jej samym nadzorcom funkcjonującym w ramach samorządu, który – poza nadzorem – mógłby także zapewnić szkolenia i możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

⁸⁹ S. Gurgul, *op. cit.*, s. 1119.

⁹⁰ *Ibidem*, s. 1469.

⁹¹ W. Gewald, *op. cit.*, s. 132.

⁹² Podobny pogląd wyrazili M. Allerhand (*Prawo układowe...*, s. 65) oraz F. Zedler (*Prawo upadłościowe i układowe...*, s. 337).

⁹³ A. Hrycaj, [w:] *Prawo restrukturyzacyjne...*, s. 904.

⁹⁴ J. Klimkowicz, *op. cit.*, s. 11.

⁹⁵ S. Gurgul, *op. cit.*, s. 1224.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Adamus R., *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Allerhand M., *Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Bielsko-Biała 1995.
- Allerhand M., *Prawo układowe. Komentarz*, Warszawa 1991.
- Cieślak S., *Czynności komornika sądowego w postępowaniu upadłościowym*, „Problemy Egzekucji” 2002, nr 20.
- Feliga P., *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013.
- Filipiak P., *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Gewald W., [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A.J. Witosz, A. Witosz, Warszawa 2016.
- Gurgul S., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Hrycaj A., [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Warszawa 2017.
- Hrycaj A., *Syndyk masy upadłości*, Poznań 2006.
- Jakubecki A., [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A. Jakubecki, F. Zedler, Warszawa 2010.
- Jarocho A., *Sytuacja prawna nadzorcy sądowego w postępowaniu układowym*, Poznań 2003.
- Jochemczyk B., *Odpowiedzialność odszkodowawcza syndyka masy upadłości*, „Prawo Spółek” 2004, nr 10.
- Jodłowski J., *Czy pod rządem prawa o postępowaniu układowym nadzorca sądowy może być przesłuchany jako strona w sprawie osoby znajdującej się pod nadzorem?*, „Polski Proces Cywilny” 1935, nr 20.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2019.
- Klimkowicz J., *Interwencja uboczna według kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1972.
- Korzan K., *Stanowisko syndyka masy upadłości i jego kwalifikacje*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1993, nr 5.
- Kozłowska B., *Udzielenie prokury*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1996, nr 5.
- Malmuk-Cieplak A., [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A.J. Witosz, A. Witosz, Warszawa 2016.
- Mozdzeń M., [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A.J. Witosz, A. Witosz, Warszawa 2016.
- Mularski K., Radwański Z., [w:] *Prawo cywilne – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Z. Radwański, Warszawa 2019.
- Nazarewicz P., *Stanowisko nadzorcy sądowego w procesowym postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1997, nr 5.
- Radwański Z., *Prawo zobowiązań*, Warszawa 1986.
- Rudnicki S., [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, red. S. Dmowski, S. Rudnicki, Warszawa 2003.
- Szymański A., *Stanowisko prawne zarządcy przymusowego*, „Polski Proces Cywilny” 1939, nr 7–8.
- Zedler F., [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A. Jakubecki, F. Zedler, Warszawa 2010.
- Zedler F., *Prawo upadłościowe i układowe*, Toruń 1999.
- Zienkiewicz D., [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. D. Zienkiewicz, Warszawa 2006.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020.

NETOGRAFIA

- Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, Druk sejmowy nr 2824, <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2824> (dostęp: 10.04.2023).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

The English-language text shall constitute the original version of the article. The Polish-language version of the article is only an illustrative version

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, ustawy – Prawo upadłościowe oraz ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, Druk sejmowy nr 2089, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2089> (dostęp: 10.04.2023).

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1805).

Ustawa z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (t.j. Dz.U. 2022, poz. 1007).

Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. 2022, poz. 2309).

Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (t.j. Dz.U. 2023, poz. 973).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz.U. 2023, poz. 221).

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz.U. 2019, poz. 912).

ORZECZNICTWO

Postanowienie SN z dnia 21 grudnia 1998 r., III CKN 982/98, OSNIC 1999, nr 5, poz. 103.

Uchwała SN z dnia 18 czerwca 1985 r., III CZP 28/85, OSNC 1986, nr 4, poz. 48.

Wyrok SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 222/10, LEX nr 964472.